

Становище

от

доц. д-р Красимир Кръстев Иванов

Варненски свободен университет

„Черноризец Храбър“

относно

присъждане на образователна и научна степен „доктор“

по научна специалност: 3.2. Психология (Психология на
здравето)

на докторант

Михаела Ангелова Белорешка

за дисертационен труд с тема:

**„Тежки преживявания в детството и здравно
поведение в зрелостта“**

научен ръководител:

проф. д.пс.н. Соня Карабельова

Предложената за становище дисертационна разработка е положена в полето на здравната психология и е фокусирана върху проблем имащ отношение към предпоставките развитието на сериозни психосоматични корелати стартирани в детството и за съжаление даващи неблагоприятни резултати в по-късна възраст.

Авторката Михаела Белорешка и нейният научен ръководител си поставят нелеката задача да изследват връзките между най-често срещаните рискови за здравето поведения и тежките преживявания в детството.

Представено е сериозно научно проучване за разпространението на тази проблематика в световен и национален мащаб. Ясно са посочени две основни и отново за съжаление неблагоприятни тенденции свързани с ръст на тежките преживявания в детството и отражението на този неблагоприятен факт върху съвременното общество, семейна среда и социално функциониране.

Посочен е ефектът на тежките преживявания в детството и свързаността им с редица психо-емоционални нарушения, както и с развитие на рискови за здравето поведения, които от своя страна са предпоставка за различни соматични заболявания и представляват сериозен риск за психичното и социално функциониране.

Структурно дисертационното изследване отговаря на всички академични изисквания. Състои се от въведение, теоретична глава, две емпирични глави, обобщение и заключение, списък с използвана литература и приложение с общ обем от 254 страници.

В теоретичната част на дисертационната разработка се представят основните понятия и се разглеждат различни изследователски подходи относно тежки преживявания в детството.

С вещина и са изложени съвременните теории за хроничният стрес и здравето, сред които теорията за генерализираната небезопасност, теория за социалната безопасност и теорията за токсичния стрес, която е основната, свързана с изследванията за ранния травматичен стрес. Всичко това говори за задълбочено познаване на материята и възможности за добър анализ.

Много важен е акцентът поставен върху тежките преживявания в детството и връзката им с рискови за здравето поведения и здравен статус. Професионално е описана взаимовръзката между тежките преживявания в детството, моделите на хранителни поведения и личностните характеристики.

Компетентността на докторанта проличава в представената във втора глава теоретична рамка на изследването, където са описани обосновката на избрания модел, хипотезите, целта, поставените задачи и психологичния инструментариум.

Проведеното емпирично изследване е разположено и конструирано в рамките на еко-био-развитийния модел за токсичния стрес и пирамидата на тежките преживявания в детството. Представен е анализ на изследователската литература по темата и приложеният теоретико-изследователски модел включващ множество фактори (променливи), които директно или индиректно са с възможност да повлияят върху психо-емоционалното здраве на индивида, както и върху хранителното поведение и здравния статус. Умело е дефинирана целта изследването, включваща проучване на връзките и степента на взаимодействие между тежките преживявания в детството, хранителните поведения, други здравни поведения и здравния статус, като се вземат предвид ефектите и психоемоционалните корелати.

Хипотезите са ясно постулиране и са релевантни на изследователската цел, инструментариумът е правилно подбран и приложен с изследователска

компетентност, доказателство е проведената верификация на работните хипотези и анализ на резултатите през пилотно изследване.

Получените резултати от проведеното изследване са много подробно представени и показват връзка между семейната среда и начина на хранене по отношение на хранителните навици, дневния режим на хранене, изграждането на здравословен или нездравословен модел на хранене, както и създаване на емоционална връзка с членовете на семейството. Също така, частично се потвърждават направените допускания, че при хората с по-голям брой докладвани ТПД ще бъдат регистрирани по-високи нива на нездравословни хранителни поведения, както и че различните видове ТПД ще имат диференциращ ефект върху моделите на хранително поведение. Направените анализи показват, че тези допускания са релевантни само за хората с над четири ТПД, както и преживелите тормоз по отношение на нездравословното хранене. Тежките преживявания с най-чест диференциращ ефект върху моделите на емоционално, ограничено хранене, орторексия нервоза и безконтролно преяждане са различните видове насилие – емоционално, физическо, сексуално, както и домашното насилие.

Предложени научни приноси са съществени и включват методологично, емпирично и практично ниво. На кратко могат да се обозначат следните три:

- първото проучване в България, включващо корелати от различните нива на пирамидата на тежките преживявания,

- направен задълбочен обзор на специализираната литература са адаптирани три нови въпросника, които операционализират актуални хранителни модели (орторексия нервоза, здравословна орторексия, безконтролно преяждане), както и два нови въпросника измерващи съответно емоционална регулация (когнитивна преоценка и емоционално

потискане) и нагласи към тялото (оценка на външния вид и загриженост за теглото),

-задълбочава емпиричните знания, относно предикторната роля на факторите с развитиен и психо-емоционален характер за всяко едно от изследваните хранителни поведения, удовлетвореността от живота и здравния статус.

Приложеният автореферат отразява точно дисертационното изследване, справката за публикацииите на докторанта и справката за участие в научни форуми отговарят на направлението на дисертационното изследване.

В заключение предлагам на Уважаемото Научно жури да присъди научната и образователна степен „доктор“ на Михаела Ангелова Белорешка по научна специалност: 3.2. Психология (Психология на здравето)

01.10.2024

Гр.Варна

доц.д-р Красимир Иванов